Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi
Third Sector Social Economic Review
55(2) 2020 910-927
doi: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.20.05.1328

Araştırma Makalesi

Akreditif Ödeme Şekline İlişkin Hile Vakaları Üzerine Bir Değerlendirme

An Assessment for Fraud Cases in Letter of Credit Payment Method

Tuğba ARSLANCAN	Gencay KARAKAYA
Yüksek Lisans Öğrenicisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, tarslancan1998@gmail.com https://orcid.org/0000-0001-8647-53338	Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İşletme Fakültesi gkarakaya@ticaret.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-2662-6031

Makale Gönderme Tarihi	Revizyon Tarihi	Kabul Tarihi
11.03.2020	29.04.2020	02.05.2020

Öz

Günümüzdeki teknolojik gelişmeler, uluslararası ticarette kullanılan ödeme yöntemlerine yenilerini eklemiş, aynı zamanda blokzincir teknolojisinin uluslararası ticarete adaptasyonunu gündeme getirmiştir. Ancak bu yeniliklerin ödeme yöntemlerine uygulanması noktasında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki teknolojik altyapı farklılıkları sebebiyle halen ticarete ilişkin belgelerin teslimini esas alan vesaik-mal mukabili, akreditif gibi geleneksel ödeme yöntemlerinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

Akreditifler, tabi oldukları kural ve düzenlemeler açısından diğer ödeme şekillerine göre daha karmaşık olarak algılanmakla birlikte aynı zamanda bankaların bir taraf olarak işleyişe dâhil olmaları sebebiyle mal veya vesaik mukabili ödeme şekillerine göre daha güvenilir olarak tanımlanmaktadırlar. Bu çalışma ile akreditiflerin güvenilir olma özelliğinin istisnası olan ve tarafların maddi kaybın yanı sıra itibar kaybı yaşamalarına sebebiyet veren belgede sahtecilik ve dolandırıcılık vakaları incelenmiş, tarafların alabileceği önlemlere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Akreditif, Özel Belgede Sahtecilik, Nitelikli Dolandırıcılık, Vaka Analizi*

Abstract

Contemporary technologic improvements have created new payment methods in international trade and the usage of the blockchain technology in the international trade has been brought to agenda at the mean time. Grounding on the presentation of documents, classic payment methods, just as cash against goods/documents and letter of credits have still been preferred as a result of the technologic infrastructure distinctions between emerged and emerging countries.

Letters of credit are perceived as the complicated forms of payment methods but meanwhile they are defined as reliable due to the involvement of banks as a party. In this study, fraud and forgery cases that forge an exception to the reliability of letter of credit and cause loss of reputation as well as financial loss of the parties are examined and precautions can be taken by the parties are mentioned.

Keywords: *Forgery, Fraud, Letter of Credit, Precaution, Case Analysis*

Önerilen Atıf /Suggested Citation
Arslancan, T., Karakaya, G. 2020. Akreditif Ödeme Şekline İlişkin Hile Vakaları Üzerine Bir Değerlendirme, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(2), 910-927

GİRİŞ

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan Ödeme Şekillerine Göre Dış Ticaret verilerinin 2018 yılı gerçekleşmeleri analiz edildiğinde, ülkemizde en sık mal mukabili ödeme şeklinin kullanıldığı, ticari mal ithalatının %49,3'ünün, ihracatının ise %66,8'nin bu yöntem üzerinden ödemesinin gerçekleştirildiği görülmüştür. Çalışmamızın merkezinde yer alan akreditifli ödemelerin kullanım oranı ise ihracatta %7,71 ve ithalatta %9,89 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranların parasal bakımdan karşılık geldikleri tutar ithalat için yaklaşık 23 Milyar USD, ihracat için ise 13 Milyar USD'dır.

Dış ticarete yönelik eğitimlerde taraflara sağladığı güvence fonksiyonu nedeniyle ayrıcalıklı bir statüde konumlandırılan akreditifin temsil ettiği ve yukarıda bahsi geçen risk tutarlarının büyüklüğü dikkate alındığında, tarafların maddi-manevi kayba uğramasına sebep olan belgede sahtecilik, dolandırıcılık suçlarının işlenmesi sırasındaki kullanım şekil ve yöntemlerinin incelenmesinin ve bu inceleme sonucu taraflarca alınabilecek önlemlerin içeriğinin ortaya konmasının gerekliliği ön plana çıkmıştır.

Çalışmamızda ilk olarak akreditif ve türleri hakkında açıklamalarda bulunulmuş, ikinci olarak "hile, belgede sahtecilik, dolandırıcılık" kavramsal ve hukuki yönleriyle ele alınmıştır. Ardından literatür taramaları sonucunda tespit edilen büyük tutarlı ve/veya suçun işleniş şekli açışından örnek teşkil eden vakalara yer verilmiş, son olarak da tarafların bu tür vakalara maruz kalmamaları adına dikkat etmeleri gereken hususlara değinilmiştir.

1. Akreditifli Ödeme Şekli Tanımı, Tarafları & Türleri

İthalatçı ve ihracatçı tarafından akdedilen satış sözleşmesi ile eğer bu ödeme şeklinin kullanılacağı konusunda taraflar arasında anlaşmaya varılmışsa, ithalatçı ülkesinde kredi ilişkisi tesis ettiği bankasına başvurarak, ihracatçının kredi metni içeriğinde belirtilen şartlara uygun ve istenilen sayıda vesaiki ibraz etmesi karşılığında ihracatçıya karşı ödeme taahhüdünde bulunduğu bir ödeme şeklidir, ithalatçının bankası açısından ise bir tür gayri nakdi kredi niteliğindedir.

Milletlerarası Ticaret Odası (International Chamber of Commerce-ICC) tarafından hazırlanmış ve akreditifli ödeme şekli ile ilgili kuralları ihtiva eden Uniform Customs and Practice for Documentary Credits-UCP 600'ün "Tanımlar" başlıklı 2. maddesi içeriğinde akreditifin, "...adı ve tanımlaması nasıl olursa olsun, amir bankanın uygun bir ibrazı karşılayacağına ilişkin kesin yükümlülüğünü oluşturan dönülemez nitelikte herhangi bir düzenleme" olduğu ifade edilmiş, Yargıtay tarafından akreditif, "...mal satın almış bir kimsenin, bir banka ile yaptığı anlaşma üzerine, o bankanın, belli belgelerin satıcı tarafından ibrazı karşılığında, bu satıcıya satış parasının ödenmesini hedef tutan bir akdi ilişki" olarak tanımlanmıştır. (Doğan, 2016, s. 6)

Hukuki açıdan akreditifin niteliğine bakıldığında, bu konuda üç temel görüşün ileri sürüldüğü görülmektedir: Türk, Alman ve İsviçre hukuk sistemleri tarafından kabul edilen şekliyle akreditif bir havale işlemi iken, ikinci görüş için bir kredi mektubu olarak nitelendirilmiştir. Birbirinden farklı en az üç tarafın, birden fazla sözleşme ile hukuki ilişki tesis ettiği akreditif için üçüncü görüş, bu ilişkilerin birbirinden bağımsız ele alınmasını, dolayısıyla kavramın sadece havale ya da kredi mektubu seviyesine indirgenemeyeceğini ileri sürmüştür. (Doğan, 2016, ss. 8-9)

Akreditif işleminde taraflar, amir (ithalatçı-applicant), lehtar (ihracatçı-beneficiary), amir banka (ithalatçının bankası-issuing bank) ve lehdarın bankası (ihracatçının bankası-beneficiary's bank/görevli banka-nominated bank) olarak karşımıza çıkmakla birlikte, akreditif türlerine ve bankalar arası muhabirlik ilişkilerinin şekline göre tarafların niteliği ve sayısı değişebilmektedir. İlgili ödeme şekli seçildiğinde karşılaşılması mümkün türleri ve bu türlere ilişkin kurallar aşağıda özetlenmiştir:

Dönülebilir(Revocable)-Dönülemez(Irrevocable) Akreditifler

Dönülebilir (revocable) akreditiflerde**,** amir banka tarafından lehdara bilgi verilmeksizin ve zaman mevhumu gözetilmeksizin değişiklik yapılabilmesi mümkündür. UCP 600 içeriğinde bu türe ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

Dönülemez (irrevocable) akreditiflerde ise amir bankanın tek taraflı olarak akreditif koşulları içeriğinde değişiklik yapma yetkisi bulunmadığı gibi, böyle bir akreditifin iptal edilmesi de mümkün değildir. UCP 600'de Değişiklikler başlıklı 10/a maddesinde, madde 38 içeriğinde düzenlenen hususlar hariç tutulmak kaydıyla, bir akreditifin varsa teyit bankası ve lehdarın onayı alınmaksızın amir banka tarafından değiştirilemeyeceği ve iptal edilemeyeceği belirtilmiştir. (Turhan, 2013)

Teyitli (Confirmed)-Teyitsiz(Unconfirmed) Akreditifler

Amir banka tarafından yetkilendirilmiş olan lehtar bankası ya da bir başka banka tarafından akreditife teyit eklemesi durumunda, söz konusu banka amir banka ile aynı yükümlülükler altına girmiş olmaktadır. Teyit eklendiği andan itibaren geri dönülemez bir şekilde yükümlü haline gelen teyit bankası aslında amir bankanın yerine geçerek ibrazı karşılamada veya iştira etmede bir tür ilk başvuru noktası haline gelmektedir.

Teyitsiz akreditiflerde ise lehdarın bankası, ihbar bankası olarak herhangi bir ödeme yükümlülüğü altına girmeksizin, ihracatçıya söz konusu akreditifi ihbar etmektedir. Bu hususa ilişkin düzenleme, UCP 600'ün 9/a maddesinde yapılmış ve anılan madde ile teyit bankası olmayan bir ihbar bankasının akreditifi ve herhangi bir değişikliği ibraz karşılama veya iştira etme yükümlülüğü olmaksızın ihbar edeceği belirtilmiştir.

Ödeme Şekline Göre Akreditifler

a. Görüldüğünde Ödemeli Akreditif (Sight Letter of Credit): Yükleme sırasında hazırlanan vesaikin akreditif vadesi içinde teyit bankasına veya amir bankaya ibraz edilmesi ve akreditif koşullarına uygun bulunması sonucunda işlem bedelinin ihracatçıya ödenmesini öngören akreditif şeklidir.

b. Vadeli Akreditif (Deferred Payment Credit): Bu tür akreditiflerde, ihracatçının ithalatçıya tanımış olduğu bir vade mevcuttur. Bu vade, yükleme tarihinden belli bir süre sonra ödeme yapılması için belirlenmektedir. İhracatçı açısından alternatif bir finansman yöntemi olarak kullanılan vadeli akreditifin, vadesinden önce nakde çevrilmesi için ıskonto ettirilebilmesi mümkündür.

c. Kabul Kredili Akreditif (Acceptance Credit): Vadeli ödemenin poliçe ile güvence altına alındığı bu akreditif şeklinde, amir bankanın ve teyit bankasının poliçeyi kabulü sağlanarak, ödeme taahhüdünde bulunmaları sağlanmaktadır. Akreditifin teyitsiz olması durumunda, amir banka poliçenin kendisi yerine muhabir bankası üzerine keşide edilmesi hususunda muhabir bankasını görevlendirebilmektedir.

d. Kırmızı Şartlı-Yeşil Şartlı Akreditifler (**Red Clause-Green Clause Credits):** Yüklemeden önce ihracatçının prefinansmanını sağlayan akreditiflerdir. Mal bedelinin belli bir bölümünün peşin ödenmesini öngören kırmızı şartlı akreditiflerde kalan kısım akreditif şartlarına uygun vesaik ibrazı sonucunda ihracatçı tarafından tahsil edilebilmektedir.

Yeşil şartlı akreditifte peşin ödemenin yapılabilmesi, işlemlere konu olan malın ithalatçı veya amir banka adına depolandığının ambar teslim makbuzu ile ispat edilmesi koşuluna bağlanmıştır.

Devredilebilir Akreditif (Transferable Credit): İhracatçının, lehine açılmış bir akreditifi üretici veya diğer bir satıcıya devretmesi imkanını tanıyan bu tür akreditiflerde, devir gerçekleştikten sonra devralan tarafın aynı şekilde başka bir üretici ya da satıcıya söz konusu akreditifi devretmesi mümkün değildir. Üçüncü devir ancak bir geri dönüş niteliğinde sadece ilk devreden ihracatçıya yapılabilmektedir. İlk devri gerçekleştiren ihracatçı, aslında bu devir sayesinde malı üçüncü bir taraftan temin ederek, amire yönelik satış taahhüdünü yerine getirmeye yönelik hareket etmekte, bu amaçla da söz konusu akreditif içeriğinde fiyat-vade-yükleme vadesi-talep edilen belgelerin ibraz süresinde değişikliğe gidebilmektedir.

Karşılıklı Akreditif (Back to Back Credit): İhracatçının satış sözleşmesine konu olan malı ülkesinden temin edememesi halinde, amir tarafından lehine açılmış olan akreditifi teminat göstermek suretiyle bir başka ülkedeki satıcı/üretici lehine akreditif açması yoluyla işleyen bu

akreditiflerde, ithalatçı tarafından ödenecek tutar ile ihracatçının diğer satıcıya yapacağı ödeme arasında mahsuplaşma yapılmakta ve varsa işlem sonrası kalan tutar ihracatçıya ödenmektedir.

Rotatif Akreditif (Revolving Credit): İthalatçının satış sözleşmesine konu olan malı partiler halinde ithal etmek istediği durumlarda kullanılan rotatif akreditiflerde, ihracatçı her yükleme sonrasında uygun vesaik ibrazı yaptıktan sonra ilgili yükleme miktarına ait bedeli tahsil etmekte, her ibraz ve tahsilat sonrası da söz konusu akreditif yenilenmektedir.

2. Hile-Belgede Sahtecilik-Dolandırıcılık Kavramları ve Bu Kavramlara Yönelik Hukuki Düzenlemeler

2.1. Hile Kavramı ve Genel Çerçevesi

Türk Dil Kurumu sözlüğünde "birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen..." olarak tanımlanmış olan hile, aslında bu haliyle çatı bir kavram niteliğindedir. Rüşvet, belgede sahtecilik, dolandırıcılık, hırsızlık, görevi kötüye kullanma, yolsuzluk gibi suçların temel hareket noktasını oluşturmakta, hatta bazı hallerde bizatihi suçun unsurlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin dolandırıcılık suçundan bahsedilebilmesi için mevcut olması gereken unsurların başında hileli davranış yer almaktadır.

Diğer bir tanım, Sermaye Piyasası Kurulu(SPK) tarafından yapılmıştır: Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları tebliğinde hile, " İşletme yönetimindekiler ile yönetimden sorumlu kişilerin, işletme çalışanlarının veya üçüncü şahısların kasıtlı olarak adil veya yasal olmayan bir menfaat sağlamak amacıyla aldatma içeren davranışlarda bulunmalarıdır." (Kaya, 2013, s.2.)

Hile için bilimsel kaynaklarda farklı tanımlar olmakla birlikte, temelde benzer kavramları içerdiğinden İç Denetçiler Enstitüsü (IIA), Amerikan Sertifikalı Kamu Denetçileri Birliği (AICPA) ve Sertifikalı Hile Denetçileri Birliği (ACFE) gibi kurumlar 2008 yılında hile için ortak bir tanımda anlaşmışlardır. Bu tanıma göre "hile; başkalarını aldatmak, yanıltmak niyetiyle yapılan ve bir fayda sağlamakla ya da bir kaybı kapatmakla sonuçlanan kasıtlı bir eylemdir." Ayrıca yine ACFE tarafından yapılan değerlendirme neticesinde hile eyleminin aşağıda sayılan özelliklere sahip olduğu sonucuna varılmıştır: (Celayir, 2019, s.19)

- Hile eylemi, gizli yapılan bir faaliyettir.
- Hile yapan taraf kendisi açısından bir çıkar sağlamaktadır.
- Hilede kasıt unsuru bulunmaktadır.
- Maruz kalan taraf zarara uğramaktadır.

İlgili kavram ticari boyutuyla ele alındığında, menfaat sağlamak amacıyla karşı tarafın zararına yapılan hileli işlemlerin genel olarak işletmelerin maruz kaldığı ya da işletme adına gerçekleştirilenler ana başlıkları altında sınıflandırıldığı görülmektedir. Bu ana başlıklar altında yer alan hile türleri aşağıdaki tablo içeriğinde açıklanmıştır: (Karakaya, 2016, ss.165-166)

Tablo 1: İşletme Kıstasına Göre Hile Grupları

İşletmelerin Maruz Kaldıkları Hileler	**Satıcı Hileleri:** Malların mevcut fiyatından daha yüksek fiyat üzerinden veya düşük kaliteli satılması, alıcıya eksik teslimatta bulunulması ya da malın teslim edilmemesi gibi hile türleri bu grupta yer almaktadır.
	Müşteri Hileleri: Müşterinin satın aldığı ürünün kalitesine yönelik iddialarda bulunarak, anlaşılan satış tutarı üzerinden daha düşük bir bedel ödemeye çalışması bu başlık altında değerlendirilmektedir.
	Çalışan Hileleri: İşletmenin varlıklarının/kaynaklarının kötüye kullanılması suretiyle gerçekleştirilen hilelerdir.

İşletme Adına Gerçekleştirilen Hileler	**Yatırım Hileleri:** İşletmenin gerçekte mevcut olmayan ya da gösterilen değerinin çok altında olan yatırımlarına aldatılan taraflarca iştirak edilmesini öngören hilelerdir.
	Yönetim (Finansal Tablo) Hileleri: İşletmelerin tepe yöneticileri tarafından işletmenin finansal performansının iyi ya da kötü gösterilmesi amacıyla muhasebe sisteminin araç olarak kullanıldığı hile grubudur.

Yukarıdaki tabloda açıklama bulan sınıflandırmanın yanı sıra hilenin, kullanılan yönteme göre kayıt içi/ kayıt dışı, tekrarlanma sıklığına göre bir defaya mahsus/sistematik olarak da gruplandırılabilmesi mümkündür. (Bozkurt, 2011, ss.66-67)

Kayıt içi hile muhasebe kayıt ortamında gerçekleştirilir. Örneğin işletmenin ilgili muhasebe dönemi içinde giderlerini yüksek gösterebilmek amacıyla gerçekte almamış olduğu bir hizmete ilişkin faturaları kullanması kayıt içi hileyi oluşturmaktadır. Kayıt dışı hilede ise doğrudan muhasebe sistemi etkilenmeksizin yapılan eylem/işlemler söz konusudur. Örneğin, şirketin satın alma yöneticisinin bir tedarikçiden rüşvet alması sonucunda işletmenin alımlarının rakip firmalara kıyasla yüksek fiyatlardan satış yapan ilgili firmadan yapılması olayında muhasebe sistemine doğrudan müdahale bulunmamakta, ancak söz konusu hile neticesinde işletme hammadde, yardımcı malzeme ve/veya hizmet alımlarında yüksek maliyete katlanmak zorunda kalmaktadır.

İşletme çalışanlarının/yöneticilerinin hile yapmasına neden olan unsurlar; baskı (motivasyon unsuru), fırsat ve haklı gösterme olarak tanımlanmış ve bu unsurların oluşturduğu bütüne hile üçgeni adı verilmiştir. (Kaya, 2013, s.6.) Konuyla ilgili ilk çalışma 1953 yılında, bir kriminoloji uzmanı Donald Cressey, tarafından yapılan ve Hile Risk Faktörü Teorisi olarak adlandırılan çalışmadır.İnsanların suça işlemeye yönlendiren davranışların altında yatan temel nedenin anlaşılması hedeflenmiştir. Yazar beş aylık bir sürede büyük ölçüde zimmete para geçirme suçundan mahkûm edilmiş 250 kişi ile görüşmüş, görüşmelerin değerlendirilmesi sonucunda şu sonuca ulaşılmıştır: İnsanlar işe iyiniyetle ve sorumluluk duygusuyla başlamakta ancak değişen şartlar sonrasında onları hile yapmaya teşvik etmektedir. (Yazıcı, 2018, s.844)

Kişinin dürüst olmaması ve hırs gibi faktörleri sacayakları olarak uhdesinde bulunduran baskı ya da motivasyon faktörü, kişiyi hileli davranışa yönlendiren asıl unsurdur. Hilekâr, psikolojik-ideolojik-ekonomik gerekçelerle aldatma davranışının ve dolayısıyla ortaya çıkacak zararın zeminini hazırlar. Fırsat unsuru, aldatma davranışının sonuca ulaşması için gereken elverişlilik durumuna işaret etmektedir. Çalışan hileleri bakımından yetersiz iç kontrol yapısı, satıcı-müşteri hileleri bakımından ise ilgili firmalar hakkında yetersiz istihbaratta bulunulması ya da kalite/fiyat hakkında eksik bilgi sahibi olunması fırsat unsurunun birer örneğini oluşturmaktadır.

Son unsur olan haklı göstermede, hilekâr fırsatını bularak karşı tarafın zararına ancak kendi yararına gerçekleştirdiği aldatıcı eylemi için kendince açıklama yapmakta, bir savunma mekanizması kurgulamaktadır.

2.2. Hile Kavramının Hukuki Boyutu

Roma Hukuku'ndaki tanımıyla hile (*dolus*), zarar vermek gayesi ile bir kişiyi aldatmak olarak ifade edilmiş, maruz kalan kişi üzerindeki etkisi ise *dolus causam dans* ve *dolus incidens* olarak ikiye ayrılmıştır. Mağdurun hileli davranışın olmaması halinde sözleşmeyi yapmayacak olması halinde *dolus causam dans* söz konusu iken, sözleşmenin her halükârda yapılacak olması ancak mevcut halinden farklı koşullarda tesis edilebilmesi durumunda ise *dolus incidens* söz konusu olmaktadır. (Korkmaz, 2017, s. 429)

Türk hukuk sistemindeki düzenlemelere bakıldığında, 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu kapsamında Akitten Doğan Borçlar faslında, "hile" başlığını taşıyan 28.maddesinde, diğer tarafın hilesiyle sözleşme icrasına mecbur olan tarafın hatasının esaslı olmadığı hallerde bile söz konusu sözleşme ile bağlı olmadığı hususu düzenlenmiş, aynı düzenleme 6098 sayılı Türk Borçlar

Kanunu Genel Hükümler Kısmı'nda İrade Bozuklukları başlığı altında yer alan 36. maddenin ilk fıkrasında da yer bulmuştur. Aynı şekilde üçüncü tarafın hilesi de her iki kanun içeriğinde düzenlenmiş, mer'i kanunun 36.maddesinin ikinci fıkrasında, bu şekilde vuku bulan hileyi karşı tarafın bilmesi ya da bilecek durumda olması halinde aldatılan tarafın sözleşme ile bağlı olmayacağı hükmü yer almıştır.

Milletlerarası Özel Hukuk bakımından bu alana yönelik hukuki düzenlemelerin birbiriyle uyumlu hale getirilmesi için kurulmuş Özel Hukukun Yeknesaklaştırılması için Uluslararası Enstitü (UNIDROIT) tarafından oluşturulmuş Ticari Sözleşmelere İlişkin UNIDROIT Prensipleri içeriğinde de Türk Borçlar Kanunu'na benzer bir düzenlemenin mevcut olduğu görülmüştür.

Söz konusu prensiplerin İptal Gerekçeleri başlığını taşıyan bölümünün, Hile (Fraud) konusuna ilişkin 3.2.5 no.lu maddesi ile "Bir tarafın taahhüdü diğer tarafın hileli davranışlarıyla özellikle onun sözü veya hareketleri ile belirlenmiş veya bu taraf ticarî işlerde iyiniyet kurallarına aykırı olarak, diğer tarafa bildirmesi gerekli olan özel şartları hileli biçimde bildirmemiş ise, buna maruz kalan taraf hile sebebiyle sözleşmenin iptalini ileri sürebilir," denilerek, sayılan koşulların mevcudiyeti halinde hileye maruz kalan tarafın sözleşme ile bağlı kalma zorunluluğunun bulunmadığı belirtilmiştir (Dayınlarlı, 2011).

Akreditifler özelinde yapılan düzenlemeler incelendiğinde, Amerikan Birleşik Ticaret Kanunu-Uniform Commercial Code-UCC'nin akreditifleri düzenleyen 5. bölümü 5-114(2) maddesinde hile kuralının, belgelerin sahte veya temeldeki işlemin hileli olması durumunda uygulanabilmesine imkan tanındığı görülmüş, ancak 5-114(2) düzenlemesi 1995 yılında değiştirilmiştir. Halen yürürlükte olan 5-109 maddesi gereğince hile ve sahtecilik başlığı altında aşağıdaki hallerin varlığı durumunda akreditif bankasının ödeme yapmamasının esas olduğu kabul edilmiştir:

• Akreditif şartlarına uygun belgelerin sahte olması

• Akreditif şartlarına uygun belgelerin önemli düzeyde hileli olması

• Lehtarın, amir veya amir bankasına karşı ödeme yapmalarını kolaylaştıracak bir önemli düzeyde hileli davranışının bulunması. (Demir, 2007, ss.61-101)

Diğer taraftan uluslararası ticarete yönelik çerçeve düzenlemeleri hayata geçiren Milletlerarası Ticaret Odası (MTO) tarafından düzenlenmiş UCP 500 ve UCP 600 incelendiğinde, söz konusu kuralların içeriğinde hileye ilişkin özel bir düzenlemenin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca akreditife ilişkin kurallar, MTO tarafından "tavsiye" niteliğinde kabul edilen kurallardan oluşmaktadır. Anılan kuralların uygulanabilmesi için tarafların bu yönde iradelerinin bulunması şarttır. (Doğan, 2016, s. 13)

Her ne kadar ilgili kurallar hile başlığı altında özel düzenlemeler içermese de UCP 600-Belgelerin Geçerliliğine İlişkin Sorumluluk Üstlenilmemesi başlığını taşıyan 34. maddede, akreditif konusu vesaik ile ilgili olarak belgelerin şekli yeterliliği, doğruluğu, gerçek/sahte olup olmadığı, belgelerin temsil ettiği malların/hizmetlerin mevcut olup olmadığı noktalarında bir bankanın herhangi bir sorumluluğunun bulunmadığı hususu kurala bağlanmış, dolayısıyla bankaların sorumluluklarını kısıtlayan bir düzenleme ile getirilmiştir.

MTO düzenlemelerinin aksine Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (United Nations Commission on International Trade Law-UNCITRAL) tarafından uluslararası taahhütlere ilişkin düzenlemede bulunmak için 1995 yılında imzalanmış ve 2000 yılında yürürlüğe girmiş olan Bağımsız Garantiler ve Teminat Akreditiflerine ilişkin konvansiyonda teminat kredileriyle ilişkili hilenin tanımı ve hileli işlemlerin niteliği hakkında üç adet düzenleme mevcuttur:

- 15. maddede ödemeyi talep eden akreditif lehtarının başvurması gereken başlıca halleri düzenlemektedir.

- 19. maddede ise *"ödeme yükümlülüğünün istisnası"* yer almaktadır. İstisnaların içeriğinde akreditif amirinin, lehtarın ödeme talebi karşısında, ödemeyi reddedebileceği durumlar sıralanmaktadır.

- Hususi mahkeme tedbirleri başlığını taşıyan 20/1. maddesinde ise 19/1 maddesinin a, b, c maddelerinde sayılmış hallerin *(a. Herhangi bir belge gerçeği yansıtmaz veya tahrif edilmiş ise; b. İleri sürülen talep ve destekleyici belgelerde bulunan iddialara dayanılarak ödeme vadesi gelmemiş ise; veya c. Taahhüdün amaç ve şekil bakımından değerlendirilmesi sonucunda talebin makul bulunmaması)* lehtar tarafından ihlal edilmesi durumunda mahkemenin, lehtara, ödeme yapılmaması veya yapılmış olan ödeme bloke edilmesi konusunda bir tedbir kararı alması öngörülmüştür.

Konvansiyonun...1(2) maddesinde belirtildiği üzere "*hile kuralına ilişkin bu düzenlemeler teminat akreditifleri ve bağımsız kredileri düzenlerken ticari akreditifleri tarafların tercihine*" bırakılmıştır. (Demir, 2007, ss.109-113)

2.3. Belgede Sahtecilik ve Dolandırıcılık Suçları

2.3.1. Belgenin Nitelikleri ve Türleri

Belge, bir şahıs, kurum ya da kuruluş tarafından üretilen ya da kuruluşa gelen, fiziksel yapısı ya da özelliği ne olursa olsun, gelecekte kültürel, idari ve hukuki nedenlerden dolayı kullanılabilecek ve dolayısıyla kanıt niteliği de taşıyabilecek her türden kaydedilmiş bilgi olarak tanımlanmıştır. (Kayalı, 2019, ss.23-24)

Yazılı bir kâğıdın belge niteliği taşıyıp taşımadığı şu unsurların mevcudiyetine göre değerlendirilmektedir:

1. Belge üzerindeki yazı okunaklı ve kayda elverişli bir cisimle kaydedilmiş olmalıdır,
2. Belgenin hukuken korunmaya değer bir içeriği bulunmalıdır,
3. Belge içeriği delil değerine sahip olmalıdır,
4. Düzenleyenin bilinmesi esastır.

Yukarıda sayılan özellikleri taşıyan bir belge, Türk Ceza Kanununa konu olan şekliyle resmi-özel ve resmi belge niteliğinde olmak üzere üç türlü karşımıza çıkmaktadır. Resmi belgeler, kamu görevlileri tarafından görevleri gereğince, belli bir usul veya şekil şartı öngörülmüşse bu usul ve şekil şartlarına uygun olmak suretiyle düzenlenir. Resmi belge niteliğinde olanlar ise aslen özel belge olmakla birlikte resmi belge gibi korunan belgelerdir. Bunların dışında kalanlar özel belge kategorisinde değerlendirilmektedir.

Sahteciliğin suç olarak tanınması noktasında hukuki gelişmelere bakıldığında, Roma hukukunda sahtecilik konusunda özel bir düzenlemenin bulunmadığı bununla birlikte sahteciliği ihtiva eden fiillerin, yalan tanıklık ve vasiyetnamelerde sahtekârlık fiilleriyle aynı başlık altında "*falsum*" kavramıyla ifade edildiği görülmektedir, vasiyetnamelerde yapılan sahtekârlık ise ilk cezalandırılan fiil olmuştur. Cermen hukukunda; belgede sahtecilik yine suç olarak kabul edilmiş ve resmi belgede sahtecilik fiilleri yoğun bir biçimde cezalandırılmıştır. Fransa'da; 1680 yılında "Sahtekârlık Fermanı" çıkarılarak, Düzenlemede sivil kişiler veya görevleri dışında memurlar tarafından işlenen sahtekârlık fiillerinin, hâkimin takdirine göre cezalandırılması öngörülmüştür. (Kayalı, 2019, s.28)

2.3.2. Dolandırıcılık Suçu

Dolandırıcılık, failin hileli davranışlarda bulunmak suretiyle karşısındaki şahsı/kurumu yanıltarak bu yanılma sayesinde maddi çıkar sağlaması suçu olarak tanımlanmaktadır. Bu suçun maddi konusu; failin hileli davranışlarının sonucunda, bu davranışın muhatabı olan kimsenin veya diğer bir kimsenin malvarlığından çıkan, failin veya diğer bir kimsenin malvarlığına giren malvarlığı değeridir. (Tüysüz, 2017, s.26)

Bu suç türünden bahsedebilmek için şu unsurların bulunması gerekir:

- Hileli davranışlarda bulunulması,
- Mağdurun aldatılması,
- Aldatma sonucunda mağdurun malvarlığı yönünden bir zarar doğması ve bu zararla failin menfaati ya da üçüncü bir kişinin menfaati arasında ilişki bulunması.

Roma Hukuku'nda sahtecilik suçuna benzer şekilde dolandırıcılık suçu için de özel bir düzenleme bulunmamakla birlikte, bu suç türü *"furtum"* kavramının çatısı altında yer bulmuştur.. *"Furtum",* bir malın veya kullanılmasının yahut zilyetliğinin hileli bir şekilde veya kazanç gayesiyle elde edilmesidir. (Yırtımcı, 2010, s.6)

Bu suçun çağdaş anlamdaki haliyle ele alınışı için 1810 tarihli Fransız Ceza Yasası'nı beklemek gerekmiş ve anılan yasanın 405.maddesinde suça ilişkin ilk tanımlama yapılmıştır. Osmanlı Devleti ceza mevzuatında, 1810 Fransız Ceza Kanunu'nu esas alan 1274 (1858) Ceza Kanunname-i Hümayunu, Türk Hukuku bakımından dolandırıcılık suçunun açıkça düzenlendiği ilk kanundur. (Tüysüz, 2017, ss.10-16)

3. Akreditifli Ödeme İşlemlerinde Hile, Belgede Sahtecilik ve Dolandırıcılık Vakaları

Uluslararası ticarette akreditifli ödemelerin kullanılması suretiyle işlenen belgede sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarının mağdurları ihracatçı, ithalatçı ya da tarafların anlaşması sonucunda bankalar ve sigorta şirketleri olabilmektedir.

Akreditifin ne zamandan itibaren hileli davranışların bir aracı haline geldiği hususu tarihsel olarak incelendiğinde, ilk vakanın 1919 yılında ABD'deki *Higgins v. Steinharderter* davası olduğu görülmektedir. Bu davada, davacılar, satıcının 30 Ocak 1918 olarak düzenlediği konşimentonun tarih bakımından gerçeği yansıtmadığını ileri sürmüş ve bu durumun ayrıca amir bankası tarafından fark edilmesine rağmen hileli konşimentoyla birlikte ibraz edilen poliçenin kabul edildiği ve ödendiğini belirtmiştir. (Demir, 2007, ss.95-96)

Günümüzde kayıpların büyüklüğü bakımından vakalara bakıldığında, 1990 yılında Japonya'da bir ithalatçının, ihracatçı tarafından hazırlanmış sahte belgeler yüzünden 4 Milyon USD zarara uğratıldığı, 1991'de Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren altı bankanın ithalatçının iflası sebebiyle uğradığı zararın ise 20 milyon GBP'a ulaştığı görülmüştür.

Kayıpların büyüklüğü ve nitelikleri Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın (United Nations Conference on Trade and Development – UNCTAD) gündemine de taşınmış ve kurumun sekreteryası tarafından 2003 tarihinde yayımlanmış olan raporda sahtecilik ve dolandırıcılık vakaları için ICC tarafından dört ana başlık özelindeki sınıflandırmaya atıfta bulunulmuştur: (Rutten, 2003, s.7)

- Tahrif edilmiş vesaik, malın hiç yüklenmemesi
- Yüklenen malın satış sözleşmesinde kararlaştırılan niteliklere sahip olmaması, miktarının sözleşme miktarından düşük olması,
- Aynı malın birden fazla ithalatçıya satılmış olması,
- Aynı mal için birden fazla konşimento düzenlenmesi.

Söz konusu başlıklar içerik itibariyle ithalatçının mağdur olduğu durumlara işaret etmektedir. İhracatçının zarara uğratıldığı işlemlerin niteliklerine yönelik literatür taramalarında, aşağıdaki maddeler özelinde vakalarda yoğunlaşma olduğu görülmüştür (Hao, Xiao, 2013):

- Sözleşmeden sapmaya imkan verecek esnek kuralların akreditif metni içinde yer alması, (Örneğin ithalatçı, malın sigorta tutarının yükleme sonrasında artırılmasını talep edebilmesini, varış limanında değişiklik yapabilmesini ya da ambalaj konusunda özellikli taleplerde bulunabilmesini öngören koşulları ikili sözleşmede yer almamasına rağmen akreditif metni içinde ihracatçıya sunabilmekte ve satış sözleşmesi ile akreditif metni arasındaki tutarsızlığı fark edememiş ihracatçı bu alım-satım sonucunda zarara uğrayabilmektedir.)

- Akreditif içeriğine ithalatçı tarafından kasten gerçekleştirilmesi neredeyse imkansız olan şartların dahil edilmesi ya da vesaikin ibrazında sorun yaratacak ve rezerve sebep olacak şekilde unvan, adres ve tarih bilgilerinin özellikle hatalı olarak yazılması,
- İthalatçı tarafından sahte akreditif metinlerinin hazırlanması,
- İbraz edilmesi imkansız olan sertifikaların talep edilmesi.

Bankaların hedef alındığı vakalarda, ithalatçının sahte belgelerle amir bankaya herhangi bir ödeme yapmaksızın malı gümrükten çekmesi, ithalatçının mali durumu hakkında bankaları yanıltması ve alım-satım işlemi sırasında/sonrasında iflas etmesi, tarafların aralarında anlaşarak kara paranın ülkeler arasında transferini sağlamak amacıyla satışa konu malın bedelinin fatura ve akreditif metninde gerçek değerinden yüksek gösterilmesi, devredilebilir akreditiflerle teyit bankasının ya da amir bankanın ödemesinin karşılıksız bırakılması gibi hileli işlemler gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

Kullanılan yöntemler ve kurbanlar bakımından alışılmış vakaların yanı sıra özellik arz eden vakalar aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2: Vaka I

Akreditif Türü	:	Teyitli-Devredilebilir-Vadeli (Yüklemeden 180 Gün Sonra)
Amir Banka	:	HTC Bank
İhbar/Teyit Bankası	:	TTY Bank
Alıcı	:	Arezzo SRL, İtalya
Satıcı	:	Stroh LTD, Avusturya
İmalatçı	:	WangYou, Tayvan
Mal Cinsi	:	PC Malzemeleri
Akreditif Tutarı	:	400.000,-USD
Hedef	:	HTC Bank

İtalyan firması Arezzo Srl tarafından HTC Bank nezdinde açılan devredilebilir akreditif, Avusturya'daki TTY Bank tarafından teyit eklenerek, ihracatçı firma olan Stroh Ltd.'ye ihbar edilmiştir. Stroh Ltd. söz konusu malın temini konusunda Tayvan'da faaliyet gösteren WangYou firması ile anlaşarak, akreditifin 360.000 USD'lık kısmını TTY Bank aracılığıyla bu firmaya devretmiştir.

Yükleme sonrasında WangYou tarafından ibraz edilen vesaik, akreditif şartlarına uygun bulunmuştur. Bu arada Stroh Ltd. tarafından 360.000 USD tutarındaki faturanın yerine 400.000 USD tutarındaki fatura düzenlenerek vesaik içine dahil edilmiştir.

Bu işlemler tamamlandıktan 10 gün sonra Stroh Ltd. tarafından teyit bankasına akreditifin ıskonto edilmesi konusunda talepte bulunulmuş, masraf ve komisyonlar hariç kalan paranın %10'luk dilimi Stroh Ltd. firmasına, kalan %90'lık dilim ise WangYou firmasına ödenmiştir. Yüklemeden sonra 180 gün sonra olarak belirlenmiş olan ödeme vadesi dolmadan Stroh Ltd., malın sözleşmeye uygun olmadığını beyan eden yazıyı Arezzo Srl'ye göndermiş, amir de bu yazıya dayanarak, ülkesindeki mahkemelerden ödemenin ihtiyaten engellenmesine yönelik karar aldırtmak amacıyla başvuruda bulunmuştur. Amir bankanın dolandırılmasına yönelik bu girişim, bankanın mahkeme sürecine müdahil olması sayesinde engellenmiştir. (Özalp 2016, ss.133-134)

Tablo 3: Vaka II		
Akreditif Türü	:	Teyitli -Devredilebilir- Yüklemeden 6 ay sonra ödemeli
Amir Banka	:	Bank of UTP
İhbar/Teyit Bankası	:	The National IB Bank
Alıcı	:	ALX Ltd.
Satıcı	:	BLY Ltd.
Akreditif Tutarı	:	700.000,-USD
Mağdur	:	The National IB Bank

Yukarıdaki tabloda özet bilgileri yer alan dolandırıcılık vakasında ödeme vadesi 15.10.2018 olarak belirlenmiş ve BLY Ltd. firması söz konusu malın temin edilmesi için The National IB Bank'a akreditifin CKD Ltd. lehine, CKD firmasının bankası olan TVT Bank'a 650.000,-USD tutar ve 5 ay vade üzerinden devri konusunda talimat vermiştir. Bu durumda akreditifin vadesi 15.09.2018 haline dönüştürülmüştür. Söz konusu beş aylık süre boyunca teyit bankasına herhangi bir talep gelmemiş, vesaik ibrazı da yapılmamıştır. 16.09.2018 tarihinde The National IB Bank'a başvuruda bulunan BLY firması, akreditifin beş aylık vade içinde kullanılmadığını, kalan bir aylık vadede akreditifi başka bir lehtara devretmek istediğini bildirmiştir. Bu talep üzerine söz konusu akreditif aynı tutar üzerinden bu sefer DGU firmasına vadesi 10.10.2018 olmak üzere devredilmiştir.

18.09.20xx tarihinde yükleme yapan ve belgeleri hazırlayan DGU firması bu belgeleri teyit bankasına ibraz etmiş, ibrazının karşılanması talebinde bulunmuştur. The National IB Bank, uygun bulduğu vesaik karşılığında mal bedelini DGU firmasına 23.09.20xx tarihinde ödemiştir. 25.09.20xx tarihine gelindiğinde teyit bankası TVT Bank'tan bir rambursman talebi ile karşılaşmıştır. TVT Bank'a akreditifin DGU firması lehine devredildiğini dolayısıyla böyle bir talepte bulunamayacağı konusunda bilgi veren banka aldığı cevapta, CKD Ltd. tarafından vesaikin dört günlük bayram tatili ve iki günlük hafta tatilinin birleşmesi sebebiyle 21.09.20xx'de ibraz edilebildiği, vesaikin incelemesinin ise 24.09.20xx itibariyle tamamlanabildiği, dolayısıyla UCP 600 md.29/a -bir akreditifin vade tarihi veya ibraz için son gün, ibrazın yapılacağı bankanın 36. Maddede değinilen hususlar dışındaki nedenlerden dolayı kapalı olduğu bir güne rastladığı takdirde, duruma göre vade tarihi veya ibraz için son gün müteakip ilk banka iş gününe uzatılacaktır- maddesine uygun olarak rambursman talebine hak kazandığı belirtilmiştir. BLY firmasına ulaşmaya çalışan teyit bankasının çabaları sonuçsuz kalmış, sonuç itibariyle bedel ilgili banka tarafından iki defa ödenmiştir (Özalp 2016, ss.136-137).

Tablo 4: Vaka III		
Akreditif Türü	:	Teyitli-Devredilemez-Görüldüğünde Ödemeli
Amir Banka	:	Bank of China
İhbar/Teyit Bankası	:	XYZ Bankası, Türkiye
Alıcı	:	BQR Firması, Türkiye
Satıcı	:	CAC Chemicals, Çin
Mal Cinsi	:	Alüminyum külçeler
Akreditif Tutarı	:	32.780,-USD
Mağdur	:	BQR Firması, Türkiye

Türkiye'de faaliyet gösteren BQR firması, yurtdışından temin ettiği alüminyum külçeleri yurtiçindeki firmalara satmaktadır. Külçelerin ton başına dünya fiyatının 1.900-2.000,- USD bandında seyrettiği dönemde Çin'li CAC Chemicals firmasının 1.500,- USD üzerinden fiyat teklifini makul bularak bu firmayla satış sözleşmesi imzalamış, ardından XYZ Bankası aracılığıyla akreditif açtırmıştır. Söz konusu tedarikçi firma ile ilk defa çalışılıyor olmasına rağmen gözetim sertifikası talep edilmemiş, bunun yerine tedarikçinin düzenleyeceği analiz sertifikası ile yetinilmiştir. Yüklemenin yapıldığını gösteren ve akreditif şartlarına uygun olan vesaik karşılığında Bank of China tarafından ihracatçı firmaya ödeme yapılmış, amir banka teyit bankasını ramburse ederek kendi alacağını ithalatçıdan vesaik karşılığında tahsil etmiştir. Ancak, Çin ve Türk gümrüklerinden sarı ya da kırmızı hatta düşmeksizin geçen konteynırın ithalatçı tarafından kontrolü sırasında alüminyum külçelerin yerine tuğlaların yüklenmiş olduğu tespit edilmiştir (Melemen 2016, ss.489-502).

Tablo 5: Vaka IV		
Akreditif Türü	:	Teyitli-Devredilemez-Görüldüğünde Ödemeli
Amir Banka	:	The WHC Bank
İhbar/Teyit Bankası	:	The GB Bank, Birleşik Krallık
Alıcı	:	X Firması, Çin
Satıcı	:	Y Firması, Birleşik Krallık
Mal Cinsi	:	Çelik bloklar
Akreditif Tutarı	:	5.040.000 USD
Mağdur	:	Chinese X Firması

Çelik blokların alım-satımı konusunda yapılan sözleşme gereğince Çin X firması, İngiliz Y firması lehine akreditif açtırmış, yükleme vadesinde Y firmasının gönderdiği faks ile X firmasına çelik blokların akreditifte belirtilen şartlara uygun olarak yüklendiği konusunda bilgi verilmiş, ayrıca hazırlanan vesaik The GB Bank kontrolünden geçtikten sonra uygun bulunarak, amir banka The WHC Bank'a gönderilmiştir. Vesaik içeriğinde herhangi bir rezerv konusu tespit edilmediğinden ödeme tam bedel üzerinden Y firmasına yapılmıştır. Çin-İngiltere arasındaki 30-35 günlük ortalama varış süresinin aşılmasına rağmen henüz nakliyeci firma tarafından kendisine bildirimde bulunulmaması üzerine X firması durumdan şüphelenmiş, Londra merkezli Uluslararası Denizcilik Bürosu aracılığıyla yapmış olduğu araştırma neticesinde konşimentonun üzerindeki taşıyıcının ilgili tarihte böyle bir sefer yapmadığını, dolayısıyla sahte belge ile dolandırıldığını öğrenmiştir (Hao, Xiao, 2013. s.206)

Tablo 6: Vaka V		
Akreditif Türü	:	Teyitli-Taslak
Amir Banka	:	Z Bankası
İhbar/Teyit Bankası	:	T Bankası
Alıcı	:	A Firması
Satıcı & Mağdur	:	B Firması

A firması, bir malın satın alımını gerçekleştirmek için X ülkesinde yerleşik B firması ile satış sözleşmesi imzalamış ve ticari ilişkilerinin bulunduğu Z Bankasından bir akreditif taslağı hazırlamasını talep etmiştir. İthalatçı, taslak olarak hazırlanan MT700 mesaj formatındaki metni

ihracatçıya akreditifin açıldığını beyan ederek göndermiş, üretim ve yükleme işlemlerine başlanabileceğini belirtmiş, Z Bankasına ise akreditifi kullanmaktan vazgeçtiği yönünde bilgi vermiştir. Taslak metni elinde bulunduran B firması malları yüklemiş ve orjinal nüshalardan bir seti T Bankası aracılığıyla Z Bankasına gönderirken, diğer seti ithalatçının adresine göndermiştir. Z Bankası vesaiki aldığında B firmasına ulaşarak, böyle bir akreditifin açılmadığını, müşterinin sadece kendilerinden taslak metin talebinde bulunduğu hususunu iletmiş, daha önce akreditifli ödeme şekli kullanmadığı için konu hakkında bilgi sahibi olmayan B firması ise dolandırılmıştır (Özalp 2016, ss.169-170).

Tablo 7: Vaka VI		
Akreditif Türü	:	Teyitli-Görüldüğünde Ödemeli
Amir Banka	:	Banque SBA Paris, Fransa
İhbar/Teyit Bankası	:	T Bankası, Türkiye
Alıcı	:	S Firması, Suriye
Satıcı	:	K... A.Ş., Türkiye
Akreditif Tutarı	:	1.170.000,-USD
Mağdur	:	S Firması ve T Bankası

Türkiye'de yerleşik K... A.Ş.'nin Suriye'deki S firmasına 10.000 metrik ton demirin satışına ilişkin sözleşme gereğince K...A.Ş. lehine açılan akreditife uygun olarak vesaik hazırlanarak teyit bankası T Bankası'na ibraz edilmiş, rezerv konusu bulamayan banka söz konusu vesaiki amir banka olan Banque SBA Paris'e göndermiştir. İhracatçı firma 18.10.2006 tarihinde akreditifi T Bankası'na ıskonto ettirmiş ve masraflar sonrası kalan tutar firmanın hesabına yatırılmıştır. T Bankası Banque SBA'den rambursman talep etmişken, amir banka, ibraz edilen charter party konşimentosunu (UCP 600'de 20/a maddesi gereğince konşimento bir charter party'e tabi olamaz) rezerv sebebi sayarak, bu talebi reddetmiştir. Vesaikin içeriğinde yer alan konşimento ve acente bilgileri incelendiğinde adı geçen acentenin ve geminin mevcut olmadığı, uluslararası gözetim ve denetim firmalarından birine aitmiş gibi görünen belgenin de diğer belgeler gibi sahte olarak hazırlandığı anlaşılmıştır (Yargıtay 15. Ceza Dairesi, 2013/31216 E. 2014/136 K).

4. AKREDİTİF İŞLEMLERİNDE TARAFLARIN ALABİLECEKLERİ ÖNLEMLER

İthalatçının-İhracatçının Hakkında Bilgi Toplanması

Bir malın satış fiyatına ilişkin cazip fiyat teklifleri, ithalatçının yeni bir ihracatçı ile çalışmasında etkili olabilmekte, dolayısıyla taraflar arasında sözleşme tesis edilmeden önce ihtiyaten yapılması gereken detaylı istihbarat çalışmalarının yerini, ilgili firmanın internet üzerinden yapılan sorgulamaları alabilmektedir. Detaylı bir araştırma yapmak isteyen ithalatçı, işe önce teklifi veren ihracatçının internet sitesinin kuruluş tarihinden başlamalı, daha sonra ihracatçının ülkesindeki Ticaret Müşavirlikleri-Ataşeliklerinden ya da bankasının muhabirlik ağından faydalanarak, ihracatçı firmanın mevcudiyetine, ticari faaliyetlerinin niteliğine, firmanın kaç yıldır ilgili sektörde faaliyette bulunduğuna ilişkin bilgi toplamalıdır. Karşı tarafın bu şekilde incelenmesi, ön ödeme şekli fark etmeksizin dolandırıcılık vakalarının engellenmesinde alınması gereken önlemlerin başında gelmektedir. Söz konusu çalışma ihracatçı tarafından yeni bir ithalatçı ile çalışılacak olması durumunda da yapılmalıdır.

Yükleme Bilgilerinin Kontrol Edilmesi

Diğer bir önlem, ihracatçı tarafından yapılan yüklemeye ilişkin bilgilerin vesaik hazırlık-ibraz süreci beklenmeksizin ihracatçıdan talep edilerek, kapasite, varış yeri, gemi adı ve acente kayıtlarının Lloyd's List Intelligence web sitesi üzerinden ya da bizzat acentenin kendisi ile iletişime geçilerek kontrol edilmesidir. Konşimentonun gemi acentesi tarafından doğrudan

ihracatçıya gönderilmesi, kötü niyetli ihracatçının bu konşimento üzerinde değişiklikler yapmasına, dolayısıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesine zemin hazırladığı için söz konusu konşimentonun acente tarafından doğrudan bankaya teslim edilmesi ithalatçı tarafından şart koşulabilir (Zhang, 2011).

Bağımsız Gözetim Desteğinin Alınması

Özellikle sözleşmeye konu olan mal dışında farklı bir malın yüklenmesi ya da kalite koşullarını sağlamayan ürünlerin gönderilmesi ihtimallerini ortadan kaldırmak isteyen ithalatçı, yükleme sırasında bağımsız gözetim şirketlerinin desteğini alarak, bu şirketlerden alınacak raporu akreditif metninde ibrazı zorunlu belgeler içeriğinde talep etmelidir. Ayrıca ihracatçının sözleşmeye aykırı hareket etmesi durumunda düzenleyen bankanın, dolayısıyla ihracatçının tazminat ödemesini öngören garanti mektubunun alınması da alternatif bir tedbir olarak dikkate alınabilir.

Alacak Sigortası Yaptırılması

İhracatçılar tarafından uygulanabilecek bu önlemde, bu konuda hizmet veren bir sigorta şirketinin desteği alınarak, ülke ve ticaret riskine karşı mal bedeli sigortalanabilmektedir. Sigorta öncesinde ilgili firmanın bulunduğu ülkenin risk kategorisi tespit edilmekte, sigorta şirketlerinin söz konusu ülkedeki bağlantıları aracılığıyla firmanın finansal performansı da ayrıca değerlendirilmektedir (Alavi, 2016, s.149).

Akreditif Metni ile Sözleşmenin Birbiriyle Uyum Derecesinin Kontrolü

Sözleşme yapıldıktan sonra, ithalatçı tarafından gönderilen taslak akreditif metni içinde yer alan mal tanımı, ambalaja yönelik özellikli talepler, ibraz için istenilen belgeler, yükleme-ödeme vadeleri özellikle kontrol edilmeli, eğer sözleşmenin dışında ithalatçıya belirli konularda değişiklik yapma yetkisi tanıyan esnek kurallar mevcutsa, bu kuralların sözleşme ile uyumlu hale getirilmesi noktasında ithalatçıyla mutabakata varılmalıdır. Vaka V içeriğinde değinilen taslak niteliğinde kalmış bir akreditif üzerinden tasarlanmış dolandırıcılık tuzağına düşmemek adına, akreditif metni sözleşmeyle uyumlu olsa bile, amir banka ile iletişime geçilerek, böyle bir akreditifin mevcudiyetinden emin olunmalıdır.

Müşterinin Tanınması ve Bilgilendirilmesi

Bir bankanın bir firmayla gayri nakdi kredi ilişkisine girmeden önce, müşteri adayını tanıması gerekmektedir. Firmanın kredi müşterisi olarak onaylanmasından önce mali analiz teknikleriyle kredibilitesi ölçülmekte ve tahsis edilecek limitler mevcut ödeme gücü dahilinde, teminat alınmak suretiyle belirlenmektedir.

Sonuç

Konşimento ve diğer belgelerdeki sahteciliği önlemek üzere elektronik konşimento ve diğer vesaikin ibrazını mümkün kılan Bolero ve GlobalTrade gibi platformlar kurulmuş olmakla birlikte, söz konusu platformların işleyişi için ithalatçı ve ihracatçı dışında kalan banka, sigorta-nakliye şirketleri gibi diğer tarafların da katılımı gerektiğinden, teknoloji yardımıyla alınan önlemlerin uygulanabilirliği sınırlı düzeyde kalmıştır.

Diğer taraftan blokzincir teknolojisinin tüm dünya ticaretine uygulanabilirliği halen tartışılmakta, özellikle malın yüklenmesi sırasında kullanılacak Radyo Frekansı ile Tanımlama (Radio Frequency Identification-RFID) ve nesnelerin interneti (Internet of Things-IOT) firmalar ve kamu kurumları açısından ciddi bir teknolojik yatırım maliyetini beraberinde getirmektedir.

Yeni teknolojilerin sahtecilik ve dolandırıcılık vakalarının önlenmesi konusunda getirdiği önlemlerin taraflar arasındaki dış ticaret işlemlerinin tamamını kapsayacak şekilde uygulanmasına kadar mevcut işleyişin sürdürüleceği tabidir. Geçişin tamamlanmasına kadar vesaikin yazılı orijinal ve suretleri üzerinden, bankaların aracılığıyla devam ettirilecek işlemlerde, tarafların alacakları tedbirler sayesinde oluşabilecek kayıpların önüne geçilebilecektir. Akreditif ödeme şeklinin tabi olduğu kural ve düzenlemelerin iyi bilinmesi, satış sözleşmesi aşamasına gelinmeden önce tarafların birbirleri hakkında bilgi toplaması, karşılıklı ziyaretlerde bulunulması, sözleşme sonrasında taslak akreditif metni ile sözleşme arasında tam uyum sağlandıktan sonra

akreditifin açılması, bağımsız gözetim şirketlerinin hazırlayacağı raporların talep edilmesi, yüklemeye ilişkin bilgilerin taşıyıcı şirketler nezdinde kontrolünün sağlanması öncelikle alınması gereken tedbirler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

Alavi, Hamed (2016). Mitigating the Risk of Fraud in Documentary Letters of Credit. *Baltic Journal of European StudiesTallinn University of Technology*. 6(1). 139-156, https://www.researchgate.net/publication/295181824_Mitigating_the_Risk_of_Fraud_in_Documentary_Letters_of_Credit/link/56e72f2408ae85e780cfddd4/download (Erişim Tarihi: 26 Ekim 2019).

Bozkurt, N. (2011). İşletmelerin Kara Deliği Hile, İstanbul: Alfa.

Celayir, D. (2019). Bağımsız Denetimde Hileye İlişkin Beklenti Farklılıkları, İstanbul: Der

Dayınlarlı, K . (2011). Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin UNIDROIT İlkeleri. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni.* 23 (1-2). 203-250. https://dergipark.org.tr/tr/pub/iumhmohb/issue/9367/117252 (Erişim Tarihi: 21 Şubat 2019).

Demir, G. (2007). Vesikalı Kredilerde (Akreditifte) Hile Kuralı. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=ePX_SaJ0b35Gq45swKG3lP8UuXkAFVLPyHlR5dsZ31tKcTvAVZjFr6oWUXgldK2X (Erişim Tarihi: 06 Ekim 2019)

Doğan, V. (2016). Uluslararası Ticarette Ödeme Aracı Olarak Akreditif. Ankara: Savaş

Hao, Y. Xiao, L. (2013). Risk Analysis of Letter of Credit. International Journal of Business and Social Science. August 2013, 199-209. https://www.ijbssnet.com/journals/Vol_4_No_9_August_2013/20.pdf (ErişimTarihi: 26 Ekim 2019)

Karakaya, G. (2016). Çalışan Hileleri ve İç Kontrol İlişkisi. Vergi Sorunları Dergisi. Mart 2016,159-172. https://www.researchgate.net/profile/Gencay_Karakaya/publication/330664292_Calisan_Hileleri_ve_Ic_Kontrol_Iliskisi/links/5c4da04e299bf12be3e70630/Calisan-Hileleri-ve-Ic-Kontrol-Iliskisi.pdf (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2020).

Kaya, G. (2013). Muhasebe Hilelerinin Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa Göre Değerlendirilmesi ve Mali Analize Etkileri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=vVNzTGHHhjH-u3WMToxQ-hQ34w3DjoH-FlGGjfvvlXo7AmyF-zSnZqqy0MjnuJSV (Erişim Tarihi: 29 Şubat 2020)

Kayalı, N. (2019). Modern Belgelerde Sahtecilik ve Bilgi ve Belge Yöneticileri için Sahte Belgelerin Tespitinde Kullanılabilecek Bir Model Önerisi. Arşiv Dünyası. 6:1, 22-41. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/747697 (Erişim Tarihi: 28 Şubat 2020)

Korkmaz, B.(2017). Roma Hukuku'nda Hile (Dolus) Kavramı. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Ocak 2017, 425-438. https://dergipark.org.tr/tr/download/article file/338039 (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2020).

Melemen, M. (2016). Uygulamalı Uluslararası Ticaret İşlemleri. İstanbul:Türkmen.

Özalp, A. (2016). Dış Ticarette Sahtecilik ve Dolandırıcılık (Fraud). İstanbul:Türkmen.

Rutten, L. (2003). A Primer on New Techniques Used by The Sophisticated Financial Fraudster, with Special Reference to Commodity Market Instruments. UNCTAD/DITC/COM.39, *United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)*.https://www.researchgate.net/publication/23745346_A_primer_on_new_tech

niques used by the sophisticated financial fraudster with special reference to comm odity market instruments (Erişim Tarihi: 03 Aralık 2019).

Turhan, N. (2013). Dış Ticaret ve Akreditifli İşlemlerin Uluslararası Uygulamaları Kılavuzu. Ankara: Adalet.

Tüysüz, F. (2017). Dolandırıcılık Suçu. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=RrI-Krk3A RkF4YfHofuk4Dyr1thiGrhYRZ99t8cbGQj5fRkYpOV0ELmWKOsBK6x (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2020)

Yargıtay 15.Ceza Dairesi. 13 Ocak 2014. E.3121. K.136. https://kararara ma.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/ (Erişim Tarihi: 19 Kasım 2019).

Yazıcı, N. (2018). Hile Üçgeni: Fırsatların Önlenmesinde Kırık Camlar Teorisi. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi: 2018, 53(3) :843-851

doi:10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.18.09.1023

Yırtımcı, E. (2010). Dolandırıcılık Suçu. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=veR1mHu9yoWjwcVUjCEoPFm-3dAexST5MAUIk47r15_9oP8PDljJB6fR-wjWWFxP (Erişim Tarihi: 09 Mart 2020)

Zhang, Y. (2011). Approaches to Resolving The International Documentary Letters of Credit Fraud Issue. Dissertations in Social Sciences and Business Studies. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0299-3/urn_isbn_978-952-61-0299-3.pdf (Erişim Tarihi: 26 Ekim 2019).

Research Article

Akreditif Ödeme Şekline İlişkin Hile Vakaları Üzerine Bir Değerlendirme

An Assessment for Fraud Cases in Letter of Credit Payment Method

Tuğba ARSLANCAN	Gencay KARAKAYA
Yüksek Lisans Öğrenicisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, tarslancan1998@gmail.com https://orcid.org/0000-0001-8647-53338	Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İşletme Fakültesi gkarakaya@ticaret.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-2662-6031

Extensive Summary

Being analyzed the data of Foreign Trade Statistics According to Payment Terms, published by the Institute of Turkish Statistics in 2018, conclusions of the analysis are mentioned below:

- "Cash against goods" was the most preferred term of payment. 49,3 % percent of the total goods import and 66,8% percent of the goods export were carried out under that term of payment.
- Payments by letter of credit (L/C) reached to the 7,71% percent of the total goods export, while the ratio was 9,89% at the import side of the statistics. Considering the total amount, the ratio for the goods exported came up to 13 billion USD and 23 billion USD was the aggregate for the goods imported.

There is a common assumption about the letter of the credit that, this payment term assures the parties of the sales agreement that the process is secure and trustworthy . But it is a fact that this payment term could be used for fraudulent purposes as well. The first fraudulent case was the *Higgins.vs.Steinharderter* (USA), that was brought to trial in 1919. In this case it was claimed that the date of the bill of lading which was settled by the seller as January 30, 1918 did not reflect the truth. In addition it was asserted that the applicants bank, being informed about the forgery, had paid the amount of draft which was presented by the forged bill of lading. (Demir, 2007, pp.95-96) This case points out that the reliability of the L/C has to be reviewed and the parties of the foreign trade have to manage the process in a manner of prudency. Before the exploration of what kind of instruments and methods used during those transactions, the terms of letter of credit, fraud, forgery and the crime of swindle have to be clarified in a multidisciplinary approach initially.

As it is defined at the article 2 of Uniform Customs and Practices for Documentary Credits (UCP 600) published by International Chamber of Commerce (ICC), "*credit means any arrangement, however named or described, that is irrevocable and thereby constitutes a definite undertaking of the issuing bank to honour a complying presentation."* There are four parties have to be mentioned in this kind of credit: the applicant (buyer), the applicant's bank (the issuing bank), the beneficiary (seller) and the beneficiary's bank. It has to be remembered that, those parties would diversify conforming to the types of the L/C.

The fraud is the act of the individual who tries to take an advantage over another by deceiving him/her or creating inaccurate representations. According to the definition of Association of Certified Fraud Examiners (ACFE), an act should possess those constituents for being classified as fraud: (Celayir, 2019, p.19)

- It has to be done surreptitiously,

- The one who acts fraudulently has to take an advantage of the other side,
- There has to be intention,
- The victim has to suffer a loss because of the act.

There are many ways to classify the various types of fraud. At the first stage they can be divided into those that are committed against organizations and those that are committed on behalf of organizations. Employee embezzlement, vendor fraud, customer frauds are in the category of which the victim is an organization or company. Management and investment frauds forms the second category in which the management or employees commit frauds on behalf of company.

The crime of forgery infers creating an illegal copy of a document, painting, etc. or the crime of making such illegal copies. It can be committed by distorting records given on the formal, commercial or financial documents. The crime of swindle signifies an act in a fraudulent manner, which objects the financial loss of the other side by cheating him/her. The forgery can be used as an instrument when committing a swindle crime.

In Roman Law it was expressed as "dolus" and it was categorized under two terms according to the effect occurred in the victim: *dolus causam dans* and *dolus incidens*. If the victim does not commit the contract in the absence of fraudulent behavior, while the *dolus causam* dance is in question, if the contract is to be made in any case, but it can be established under conditions other than the current situation, the *dolus incidens* are in question. The crimes of forgery and swindle was not regulated separately, they were regarded as subcategories of the crime "furtum" used for the implication of robbery. (Korkmaz, 2017, p. 429)

In the abrogated Turkish Code of Obligations (818) the fraud counted as one of the reasons which impairs the will of making a contract. The party of the contract who is the target of the fraudulent act may avoid the contract. This article has been protected by the Code of Obligations (6098) in force. If examined the contemporary regulations pertaining to international commercial law, those regulations can be associated with fraud :

- UNIDROIT Principles-The Article 3.2.5. with the title "Grounds for the Avoidance" implies that, " a party may avoid the contract when it has been led to conclude the contract by the other party's fraudulent representation, including language or practices, or fraudulent non-disclosure of circumstances which, according to reasonable commercial standards of fair dealing, the latter party should have disclosed. (Dayınlarlı, 2011)
- UCC-Uniform Commercial Code (USA) involves a regulation directly in line with L/C frauds and forgery. Conditions of the non-payment According to the article 5-109, which is still in force, under the terms of fraud and forgery, it is accepted that the applicant's bank does not have to pay in the presence of mentioned conditions. (Demir, 2007, pp.61-101)
- Although uniform customs and rules are regulated by UCP 500 and UCP 600, those do not contain any article especially focused on the fraud or fraudulent acts. Article 34 restricts the responsibility of the banks in terms of false or forged documents.
- UNCITRAL-United Nations Commission on International Trade Law- There are three articles referring to the definition of fraud and characteristics of fraudulent transactions in the Convention on Independent Guarantees and Stand-By Letters of Credit (1995) but, it was mentioned in the article 1(2) that, the application of these rules are optional for commercial L/C's. (Demir, 2007, pp.109-113)

The magnitude of the losses regarding to the fraudulent foreign trade transactions was brought up to agenda by United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), and the report prepared by the secretary in 2003, referred to that categoires that were identified by ICC: (Rutten, 2003, p.7)

- Falsified documents, the cargo being non-existent;
- Cargo is of inferior quality or quantity;
- Same cargo is sold to two or more parties;
- Double bills of lading are issued for the same cargo.

This categories reflects the difficulties of importers/buyers. On the other hand exporters/sellers may become targets too. Types of frauds which sellers are victimized can be classified such as; the usage of flexible or unfeasible rules in the sales agreement, presentation of the falsified letter of credit opening, requirement of certificates that do not occur. In this study we tried to focus on fraud cases in which banks, exporters or importers suffered from considerable losses by the usage of L/C during operations. Six cases were analyzed and the methods applied were summarized as well.

Since there is a huge gap between emerging and emerged countries about technologic infrastructure, traditional type of the L/C will be still on the agenda. For this reason customers, vendors or financial organizations have to take precautions for not being swindled. These precautions were mentioned below;

- The parties should collect information about each other,
- Shipment information also should be verified by using B/L numbers or communicating with shipment agencies,
- Cooperating with independent inspectors would prevent fraud attempts against the cargo being non-existent or poor quality,
- Taking insurance can provide the avoidance from commercial risks,
- Articles of the sale contract should be in conform with conditions expressed under the letter of credit. For ensuring this necessity, texts should be examined comparatively,
- Know your customer principle should be implemented with the help of financial analysis techniques unexceptionally in banks.

Although electronic platforms such as Bolero and GlobalTrade have been established to prevent counterfeiting in the bill of lading and other documents, the applicability of the platform measures remains limited in spite of the fact that it has been required the participation of all parties such as banks, transportation or insurance companies.

On the other hand, the applicability of blockchain technology all over the world trade is still being discussed. In this technology the Radio Frequency Identification (RFID) and Internet of Things (IOT) will be used during the loading of the goods, and it requires a serious technological investment cost for companies and public institutions. It is obvious that the current operation will continue until the implementation of the new technologies . Therefore, all parties have to take their precautions and specify their own control points.